

Olszewski, Eugeniusz

"Nauka w Pribałtynie w XVIII - naczale XX wieku. Tiezisy dokładow IV Mieźriespublikanskoj konfierencji po istorii nauki w Pribałtynie", Riga 1962 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/3-4, 398

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nauka w Pribaltikie w XVIII — naczale XX wieku. Tiezisy dokladow IV Miežriespublikanskoj konfierencji po istorii nauki w Pribaltikie. Izdatielstwo Akadiemii nauk Łatwijskoj SSR, Riga 1962, s. 232.

W nadbałtyckich republikach radzieckich organizowane są począwszy od 1958 r. konferencje historyków nauki tych republik. IV taka konferencja odbyła się w Rydze w listopadzie 1962 r. Z wydanego wówczas drukiem zbioru konspektów referatów tej konferencji można zorientować się o jej dorobku.

Na konferencję zgłoszono 90 referatów. Ze względu na to, że w 1962 r. obchodzono stulecie założenia ryskiej politechniki, spora część referatów dotyczyła naukowej działalności tej uczelni, na której jeszcze w XIX w. wykładali uczeni światowej sławy, jak np. Wilhelm Ostwald. Wiele referatów poświęcono też działalności uczelni wileńskich oraz uniwersytetu w Dorpacie (obecnie Tartu).

Czytelnika polskiego najbardziej zainteresują liczne prace poświęcone Uniwersytetowi Wileńskiemu. Tak więc dwa referaty (N. I. Niewskoj z Leningradu oraz P. W. Sławienasa z Wilna) omawiały dzieje wileńskiego obserwatorium astronomicznego i jego znaczenie dla rozwoju astronomii w Rosji, a dwa referaty N. D. Biezpamiatnycha z Pietrozawodska dotyczyły *Kontaktów naukowych matematyków Uniwersytetu Wileńskiego z Petersburgiem w początkach XIX w.* i *Działalności Jana Śniadeckiego w dziedzinie wykształcenia matematycznego.* Interesującej a mało znanej w Polsce postaci Zygmunta Rewkowskiego (1807—1893), profesora rachunku prawdopodobieństwa Uniwersytetu Wileńskiego, skazanego na katorgę za udział w powstaniu listopadowym, później autora kilku pionierskich prac na temat matematycznej analizy procesów produkcyjnych, poświęcił referat Z. Żemajtis z Wilna. Dwa referaty dotyczyły prac geodezyjnych i kartograficznych na Litwie, jeden — fizjologii roślin, a pięć — dziejów nauk medycznych w Wilnie. Oprócz ogólnego omówienia przez G. R. Kriuczoka z Mińska *Uniwersytetu Wileńskiego i Akademii Medycznej jako ośrodków kształcenia lekarskiego na Litwie, Białorusi i w Polsce w latach 1781—1842* odrębne referaty poświęcono rozwojowi w Wilnie myśli ewolucyjnej, chirurgii urazowej, stomatologii i prac nad dziecięcym zapaleniem płuc. Specjalny referat omówił życiorys i dorobek naukowy urodzonego na Polesiu profesora Akademii Krakowskiej R. I. Czerwiakowskiego (1743—1816). Wśród nielicznych prac z zakresu historii techniki warto zanotować referat o rozwoju techniki włókienniczej na Litwie oraz o zagadnieniu połączenia kanałowego pomiędzy Niemnem a portami łotewskimi.

W okresie zaborów wielu polskich studentów studiowało w politechnice ryskiej i w uniwersytecie dorpackim, a pewna liczba naszych uczonych przez dłuższy lub krótszy czas pracowała w tych uczelniach. W referatach konferencji omówiono m.in. działalność w Rydze dwu znakomych chemików: M. Centnerszvera, później profesora Uniwersytetu Warszawskiego, i J. Zawidzkiego, późniejszego profesora i rektora Politechniki Warszawskiej.

Wśród referatów znajdujemy jeszcze jedno *polonicum*, mało zresztą związane z nauką krajów nadbałtyckich; jest to praca znanego popularyzatora astronomii S. Brzostkiewicza z Dąbrowy Górniczej o Stanisławie Lubienieckim.

Konspekty referatów nie dają, oczywiście, pełnego obrazu ich zawartości. Gdy będą one w całości ogłoszone, uzyskamy sporo interesujących materiałów, dotyczących m.in. i nauki polskiej.